

УДК 378.147

Ірина ЧОРНА,

*Інститут підприємництва і перспективних технологій
Національного університету "Львівська політехніка", м. Львів*

СУТНІСТЬ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ

У статті висвітлені проблеми формування професійної мобільності майбутніх економістів. Розглянуто аспекти формування професійної мобільності майбутніх економістів засобами іноземної мови. Обґрунтовано важливість вивчення іноземних мов майбутніми економістами для ефективної професійної діяльності. Зроблено висновок про те, що формування професійної мобільності майбутніх економістів засобами іноземної мови є важливою умовою їх конкурентоздатності на міжнародному ринку праці.

Ключові слова: професійна мобільність, професійна діяльність, професійна мобільність майбутніх економістів, знання іноземної мови, вища економічна освіта.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Кількість спільних міжнародних проектів, зростання студентської та викладацької мобільності, уніфікація програм навчання і транснаціоналізація вищих навчальних закладів є особливостями розвитку вищої освіти в умовах глобалізації світового освітнього простору [1, с. 102–109].

Процес інтернаціоналізації вищої освіти у XXI ст. набуває нових рис і зазнає змін. До таких змін належать: зміна мотивів інтернаціоналізації – від культурних і освітніх до економічних; розвиток і зміцнення конкурентного міжнародного ринку освітніх послуг; на вищу

© Чорна І.

освіту впливає процес глобалізації економіки; змінюється й роль уряду в регулюванні вищої освіти; змінюються профіль і вік студентів. Зазначені тенденції та особливості глобалізації світового освітнього простору мають істотний вплив на інтернаціоналізацію вищої освіти, її форми та прояви. Останніми роками дедалі більша увага приділяється професійній мобільності фахівців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. Аналіз наукових праць свідчить, що проблемі професійної мобільності присвячені праці як вітчизняних (С. Гончаренко, Л. Данилова, Є. Іванченко, Н. Ничкало, Р. Пріма, О. Симончук, Л. Сушенцева та ін.), так і закордонних науковців (П. Блау, Б. Ігошев, Н. Василенко, Е. Корчагін, Г. Мухамедзянов, О. Олейнікова, О. Філатов та ін.). Існує декілька визначень поняття “професійної мобільності”. Усі вони характеризують мобільність як здатність людини швидко й ефективно самоорганізовуватися, адаптуватися до певного професійного середовища та професійних груп, ефективно працювати і змінюватися відповідно до життєвих і професійних потреб. Водночас проблема формування професійної мобільності майбутніх економістів засобами іноземної мови у наукових дослідженнях висвітлена недостатньо.

Метою статті є розкриття сутності поняття “професійна мобільність майбутніх економістів”.

Виклад основного матеріалу дослідження. Мобільність є однією із сутнісних характеристик людини, яка проявляється в процесі праці, тобто професійній діяльності. Мобільний фахівець повинен являти собою людину універсум [2, с. 18]. Професійна мобільність – це здатність і готовність особистості досить швидко й успішно опанувати нову техніку та технологію, набувати знань та умінь, яких не вистачає, що забезпечує ефективність підготовки до нової професійної діяльності [3]. У своїх дослідженнях С. Гончаренко визначає професійну мобільність як здатність швидко змінювати вид праці, переключатися на іншу діяльність у зв’язку зі змінами техніки й технології виробництва. Вона виявляється у володінні системою узагальнених прийомів про-

фесійної праці та застосуванні їх для успішного виконання будь-якого завдання [4, с. 380].

На теперішній час на розвиток вищої економічної освіти значний вплив мають інноваційні процеси, які відбуваються в європейському й світовому освітньому просторі. В умовах інтеграції системи освіти України в єдиний загальноєвропейський освітній простір, професійна мобільність студентів стає основним фактором для підвищення конкурентоспроможності та привабливості європейської системи освіти. Такі пріоритети, як саморозвиток, самоосвіта, самопроєкування стають основою сучасного освітнього процесу. Перед сучасним суспільством виникає проблема підготовки фахівців, здатних швидко адаптуватися в мінливих умовах економічної дійсності та швидко реагувати на проблеми, які потребують термінового вирішення. Для вільного пересування в рамках єдиного освітнього простору необхідна наявність певних особистісних якостей, які дадуть змогу ефективно здійснювати мобільність на всіх її рівнях. У процесі навчання майбутній фахівець повинен опанувати як фундаментальні теоретичні знання, так і оволодіти професійними практичними вміннями та навичками. Таким чином проблема підготовки професійно мобільних фахівців, зокрема у галузі економіки, набуває дедалі більшого значення, оскільки від них значною мірою залежить соціально-економічний розвиток нашої країни [5, с. 172–175].

Варто зазначити, що велике значення для формування професійної мобільності майбутніх фахівців економічного профілю має знання іноземної мови. Мобільні і компетентні фахівці, які володіють однією або декількома іноземними мовами, високо цінуються у жорстких умовах конкуренції. На сьогоднішній день посилюється попит на мобільних випускників вишів, підготовлених до діяльності в мультикультурному середовищі.

Водночас, динамічні модернізаційні процеси в усіх галузях суспільного життя країни зумовлюють потребу у фахівцях, здатних аналізувати соціально-економічні тенденції, приймати і реалізовувати нестандартні рішення в ситуації ринкової конкуренції. Перед державою постає проблема підготовки майбутніх конкурентоздатних еко-

номістів, здатних до професійного розвитку, творчої праці, опанування новітніх інформаційних технологій тощо.

Сутність основних складових професійної мобільності майбутнього фахівця з економіки ґрунтується на комплексному підході і спрямована забезпечити фахову готовність майбутнього економіста до ефективної професійної діяльності.

На думку О. Щербак, низький професійний і загальнокультурний рівень молоді, негативно впливає на конкурентоспроможність країни на світовому ринку, а також на рівень соціальної стабільності [6, с. 1–3]. Тому основним завданням освіти, як зауважує далі науковець, є забезпечення формування інтелектуального потенціалу нації та всебічного розвитку особистості як найвищої цінності суспільства. Виникає необхідність визначення умов формування конкурентоздатних фахівців, які володіють професійною мобільністю, що забезпечує їм здатність до швидкої адаптації в умовах постійного поновлення техніки, технології, удосконалення організації праці, розвитку соціально-культурної сфери У своїх дослідженнях Л. Сушенцева робить висновок, що на сучасному етапі розвитку суспільства для професійної мобільності та конкурентоздатності на ринку праці, недостатньо володіти тільки спеціальними професійними знаннями та вміннями. Потрібна підготовка фахівців, спроможних приймати конкретні рішення, здатних освоювати великі обсяги інформації і успішно діяти в максимально невизначеній економічній, технологічній, виробничій ситуації. На думку науковця, професійна мобільність кваліфікованого працівника є інтегративною якістю, що поєднує в собі сформовану внутрішню потребу у професійній мобільності особистості, яка проявляється в діяльності та забезпечує самовизначення, самореалізацію в житті та професії; здібності та знанняву основу професійної мобільності; самоусвідомлення особистістю готовності до професійної мобільності; прагнення особистості змінити не тільки себе, а й професійне поле та життєве середовище [7, с. 439]. Професійно мобільна особистість здатна адекватно діяти, готова до високо продуктивної праці, дієво реагувати на мінливі професійні обставини і вирішувати нестандартні професійні завдання, безумовно брати на себе відпові-

дальність за результати своєї праці, займатися постійним особистісним удосконаленням [8, с. 201].

Дещо іншою є думка Н. Мерзлякової, яка вважає, що бути професійно мобільним, означає успішно адаптуватись до умов ринку праці та полікультурного середовища, мати готовність до кар'єрних змін і бути конкурентоздатним на основі ресурсів суб'єктності. Сутність професійної мобільності розглядається науковцем як характеристика готовності майбутнього фахівця до успішної адаптації в умовах виробництва, що включає сукупність знань, умінь і систему орієнтацій на професійні та універсальні цінності. Формування професійної мобільності особистості відбувається через механізм адаптації, що дозволяє керувати ресурсами суб'єктності, до яких належить суб'єктна активність, цінність орієнтації, ціннісне самовизначення і суб'єктний досвід [9, с. 69–70].

Наш науковий інтерес становлять наукові праці Р. Майбороди та Є. Іванченко, які досліджували професійну мобільність економістів. Як зазначає Р. Майборода, професійна мобільність майбутнього економіста є інтегрованою якістю особистості, що характеризується стійкою мотивацією до професійної діяльності, активністю та ініціативністю в оволодінні основами знань світової економіки. Професійно мобільний економіст повинен вміло використовувати свої знання у конкретних професійних ситуаціях економічної спрямованості, пов'язаних з пошуком та аналізом сучасної інформації про стан та розвиток економічних процесів в Україні та за кордоном [10]. Водночас Є. Іванченко визначила, що професійна мобільність майбутніх економістів виявляється у здатності успішно переключатися на іншу діяльність або змінювати види діяльності у сфері економіки та фінансів із залученням правової сфери. Професійно мобільні економісти повинні вміло користуватись узагальненими професійними прийомами для виконання будь-яких завдань і без труднощів переходити від одного виду діяльності до іншого, аналізуючи економічну та соціальну ситуації в державі. Фахівець з високим рівнем професійної мобільності повинен бути готовим до постійного самовдосконалення, реалізації оптимальних способів виконання завдань у галузі економі-

ки та фінансів, спираючись на передові світові тенденції ринку праці. У зв'язку з цим, ми дійшли висновку, що успішний, професійно мобільний фахівець з економіки повинен мати високий рівень володіння іноземною мовою. Вивчення іноземної мови зумовлює формування комунікативних навичок, які дозволять створювати професійні контакти в різних сферах та ситуаціях. Таким чином, знання іноземної мови для майбутніх економістів стає не метою навчання, а засобом отримання та обміну інформацією, задоволення потреби у спілкуванні та професійній діяльності, а отже сприяє швидкій адаптації до нових умов та змін у професійній сфері, здатності до професійного саморозвитку та самовдосконалення [11, с. 5–9]. Виникає необхідність ефективного навчання іноземних мов майбутніх фахівців економічного профілю, оскільки читання та розуміння іншомовної літератури дає змогу швидко оволодівати останніми досягненнями у науці та техніці, а також удосконалювати та поглиблювати свої знання шляхом вивчення іншомовних професійних джерел. У сучасних умовах глобалізації всіх сфер життя і діяльності суспільства володіння іноземною мовою дозволяє не тільки налагоджувати контакти і встановлювати взаємини між представниками різних мов і культур, але й також є засобом отримання нового знання, необхідного для підвищення професіоналізму і фактором, що сприяє становленню особистісно та професійно значущих якостей необхідних для адаптації та інтеграції в новий освітній простір.

Фахівці будь-якої сфери з високим рівнем володіння іноземними мовами користуються найбільшим попитом на ринку праці. У зв'язку з цим, потрібно мотивувати студентів економічних факультетів до її вивчення, оскільки ці знання можуть не лише сприяти розвитку мультикультурної комунікативно-професійної компетентності, але й покращувати розвиток критичного мислення для професійного спілкування на міжнародному рівні. Іноземна мова для фахівців з економіки є засобом розвитку комунікативного компонента інформаційної культури в процесі здійснення ними пошукової та дослідницької діяльності з професійних питань з використанням інформаційних і комунікаційних технологій [12, с. 130–132]. Професійно мобільні еко-

номісти, які володіють іноземними мовами матимуть змогу краще та продуктивніше працювати на міжнародному рівні, що в свою чергу, забезпечить покращення соціально-економічної ситуації в країні.

Висновки. Таким чином, професійна мобільність майбутнього економіста є якістю, що інтегрує певні знання, вміння та навички і дозволяє майбутньому економісту реалізувати себе на відповідній професійній позиції. Професійно мобільний фахівець здатен до професійного розвитку, володіння теоретичними знаннями у сфері економіки та інших фундаментальних наук, критично ставитися до інформації, знаходити і раціонально використовувати інформацію, організовувати свою повсякденну навчально-професійну діяльність, самостійно і оперативно вирішувати завдання проблемного характеру, швидко переключатися з одного виду діяльності на інший.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Перспективним напрямом подальших досліджень є визначення та обґрунтування педагогічних умов формування професійної мобільності майбутніх економістів засобами іноземної мови.

Список використаної літератури

1. Красовська О. Ю. Інтернаціоналізація вищої освіти в умовах глобалізації світового освітнього простору / О. Ю. Красовська // Вісник Академії митної служби України. Сер. : Економіка. – 2011. – № 2. – С. 102–109.
2. Кузьміч Т. А. Проектування педагогічного простору для стимулювання внутрішньої і зовнішньої мобільності учасників навчально-виховного процесу : метод. рек. / Т. А. Кузьміч, К. М. Товстуха. – Херсон : Херсонська академія неперервної освіти, 2012. – 18 с.
3. Мещеряков Б. Г. Большой психологический словарь / Б. Г. Мещеряков, В. П. Зинченко. – М. : Прайм-Евроник, 2003. – 672 с.
4. Гончаренко С. У. Професійна освіта : словник /за ред. Н. Г. Ничкало. – К. : Вища шк., 2000. – 380 с.
5. Пелипчук С. М. Формування професійної компетенції майбутніх економістів / Пелипчук С. М., Жиряда І. К. // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2013. – № 2(2). – С. 171–177.

6. Щербак О. І. Проблеми професійно-педагогічної освіти в сучасних умовах / О. І. Щербак // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. – 2007. – С. 1–3.

7. Сушенцева Л. Л. Формування професійної мобільності майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах: теорія і практика : монографія / Л. Л. Сушенцева ; за ред. Н. Г. Ничкало. – Кривий Ріг : Видавничий дім, 2011. – 439 с.

8. Игошев Б. М. Организационно-педагогическая система подготовки профессионально мобильных специалистов в педагогическом университете : [монография] / Б. М. Игошев. – М. : Владос, 2008. – 201 с.

9. Мерзлякова Н. С. Организационно-педагогические условия формирования профессиональной мобильности будущего инженера / Мерзлякова Наталья Сергеевна [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.dslib.net/prof-obrazovanie/formirovanie-professionalnoj-mobilnosti-buduwego-inzhenera-sredstvami.html>

10. Майборода Р. В. Мобільність майбутнього економіста як його професійно значуща характеристика [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://int-konf.org/konf012015/981-mayboroda-r-v-moblntst-maybutnogo-ekonomsta-yak-yogo-profesyyno-znachuscha-harakteristika.html>

11. Иванченко Є. А. Формування професійної мобільності майбутніх економістів у процесі навчання у вищих навчальних закладах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Є. А. Иванченко ; Південноукраїнський держ. педагогічний ун-т ім. К. Д. Ушинського. – О., 2005. – 266 с.

12. Поленова А. Ю. Иностраный язык как инструмент формирования профессиональной мобильности будущего экономиста / Поленова Анна Юрьевна, Пшегусова Галина Султановна. – Режим доступа : http://hjournal.ru/files/JER_6_1/jer_6.1-13.pdf – 130–32 с.

Рецензент – доктор педагогічних наук, доцент Сушенцева Л. Л.

Чорна И. И. Сущность профессиональной мобильности будущих экономистов

В статье освещены проблемы формирования профессиональной мобильности будущих экономистов. В частности, в статье рассмотрены аспекты формирования профессиональной мобильности будущих экономистов средствами иностранного языка. Обоснованно важность изучения иностранных языков будущими экономистами для

эффективной профессиональной деятельности. Сделан вывод о том, что формирование профессиональной мобильности будущих экономистов средствами иностранного языка является важным условием конкурентоспособности на международном рынке труда.

Ключевые слова: *профессиональная мобильность, профессиональная деятельность, профессиональная мобильность будущих экономистов, знание иностранного языка, высшее образование.*

Chorna I. **The Essence of Professional Mobility of Future Economies**

The article deals with the problems of forming the professional mobility of future economists. It is determined that the tendencies and peculiarities of the globalization of the world educational space have a significant impact on the internationalization of higher education, its form and manifestations. As more attention has been paid to professional mobility of specialists in recent years, the importance of qualitative training of future economists has been substantiated. Due to the increasing influence of innovative processes to date, it has been determined that the professional mobility of future specialists in the economy is becoming a major factor for increasing competitiveness and attractiveness in the international labor market.

It has been determined that before modern society faces the problem of training specialists who are able to quickly adapt in the changing conditions of economic reality and respond quickly to problems that require urgent solution. Proven that such priorities as self-development, self-education, self-designing become the basis of the modern educational process.

In particular, the article considers aspects of the formation of professional mobility of future economists by means of a foreign language. The importance of studying foreign languages by future economists for further effective professional activity is analyzed.

In modern conditions of globalization of all spheres of life and activity of a society, the possession of a foreign language allows not only to establish contacts and establish relationships between representatives of different languages and cultures, but also is a means of obtaining the new knowledge necessary to enhance professionalism and a factor contributing to the formation of personally and professionally significant the qualities necessary

to adapt and integrate into the new educational space. Since today there are dynamic changes in our country, in particular in the field of economics, we have come to the conclusion that the need for specialists who are capable of analyzing socio-economic trends, adopting and implementing non-standard solutions in a situation of market competition is becoming more and more relevant. Thus, the task of education is the preparation of future competitive economists, capable of professional development, creative work, mastering the latest information technology, professionally mobile.

At the same time, education faces the problem of ensuring the formation of the intellectual potential of the nation and the comprehensive development of the individual as the highest value of society. There is a need to determine the conditions for the formation of competitive professional mobile professionals capable of rapid adaptation in the conditions of constant updating of equipment, improvement of the organization of work, development of socio-cultural sphere. It is determined that a professionally mobile specialist is able to demonstrate theoretical knowledge in the field of economics and other basic sciences, is ready for professional development, is able to think critically, find and use information rationally, organize his educational and professional activity, solve problems quickly, switch from one activity to another. It is concluded that the formation of professional mobility of future economists by means of a foreign language is an important condition for their competitiveness in the international labor market.

Keywords: *professional mobility, professional activity, professional mobility of future economists, knowledge of a foreign language, higher economic education.*